

Úvodní přednáška

Význam studia dějin evropského právního myšlení

- a) Proč můžeme mluvit o právním myšlení? - předmět a metody právního myšlení; odlišnost právního myšlení od jiných způsobů normativního myšlení
- b) Co charakterizuje evropské právní myšlení?

A) Právní myšlení:

Každé myšlení jako proces se vyznačuje tím, i) že je předmětné;
ii) je spojené s poznáváním daného objektu;
iii) jeho "prostředkem" je jazyk

Z uvedené charakteristiky pak plyne, že právní myšlení bude souviset s existencí práva jako jevu, jeho poznáváním, o kterém se dovidáme prostřednictvím specifických právních pojmů a kategorií- tzn. právního jazyka

i) Co je právo?

Základ slova "právo" je příbuzný slovu "pravý" ve smyslu slova správný, ryzí, přímý,

Proč vzniklo právo?

- různé názory a předsudky;

Např. přetrvává názor, že právo se objevuje až v komplexní, civilizované společnosti s určitým stupněm organizace a existence práva se spojuje až se vznikem státu (pozitivisté, marxisté) (Tento názor identifikuje právo jako souhrn právních (psaných) norem,)

Dnes se zastává systémový přístup: existence práva a ostatních normativních jevů (morálka, politika) je vysvětlována důsledkem evoluce (vývoje) struktury společenských vztahů;
a) právo, podobně morálka patří do našeho "Lebensweltu" životního světa, který je základem autenticity, původnosti života člověka, resp. nějaké skupiny, etnika
(Lebenswelt je filosofický pojem, který zavádí Husserl- představitel fenomenologie; tento pojem používá také J.Patočka ve významu přirozený svět člověka- tj. svět, který se vztahuje k člověku, je základem autenticity, původnosti života člověka.)

b) právo a morálka fungovaly v méně rozvinutých společnostech nediferencovaně: náčelník kmene byl zároveň morální autoritou, politickým vůdcem, zákonodárcem, soudcem v jedné osobě;

rozvojem společenských vztahů, dělbou práce se vydiferencovaly jednotlivé činnosti a začaly se projevovat a fungovat jako autonomní systémy

c) Právní regulace se objevuje důsledkem přirozených konfliktů, které se musejí řešit jinak než odkazem na standardní pravidla (tradice, tlak sociální skupiny), to vede ke vzniku donucovacího aparátu, který prosazuje zákazy a příkazy pod hrozbou sankce

Stručně:

Existence práva je přirozená a právní fenomény se objevují spontánně s rozvojem společenské dimenze života člověka; Jinými slovy, existence práva je vlastní každému stupni společenské organizace, neexistuje společnost bez práva; (nic nevzniklo jako první

nebo druhé, nic není důležitější)

Řešte příklad č.1

ii) Poznávání právních fenoménů vede k vymezení jejich základních vlastností, které jsou nejčastěji srovnávány s vlastnostmi morálky.

Co je morálka?

Slovo morálka z lat. slova "mos", "mores" - mrav, obyčej,

(Podobný etymologický význam má i slovo etika, z řeckého slova ethos- obvykle místo k bydlení, zvyk, mrav)

Užívání těchto slov je různé: slovem etika je označováno učení, teoretické poznávání morálních fenoménů, tzn. morálka zde vystupuje jako předmět etiky.

Co označuje pojem morálka?

Stručně řečeno: pojem morálka označuje lidské jednání, díky kterému vznikají mezi lidmi více nebo méně dobré vztahy

Pojem morálka označuje:

1. subjekt morálky - člověk jako nositel ctností, dobrých vlastností (čestnost, odpovědnost svědomitost, pravdomluvnost, hrdinství, smělost)
2. morální volba - jejím zdrojem je dobrá vůle člověka; tato volba je dobrovolná, neregiproční, svobodná
neregiproční- neočekává výhody, tzn. jedním odpovědně bez toho, zda i jiní budou jednat odpovědně
3. morální normy - kategoricky (nepodmíněné) příkazy, jejich dodržování nebo nedodržování je spojeno s pocitem viny nebo pocitem čistého svědomí
4. morální jednání - vytváří dobré vlastnosti člověka a dobré (pozitivní vztahy) mezi lidmi;
- Kritériem toho, zda jednání (volba) člověka je morální (dobré) nebo nemorální (zlé) je Druhý, jiný člověk, lidé, soc. skupina, společnost

(! Dobro není kategorií označující nějakou substanci věcí nebo jevů, ale vztahovou kategorií, která označuje pozitivní kvalitu vztahů, do kterých člověk vstupuje!)

Morálka není jen individuálním jevem ale je také společenským jevem

V čem se liší právo od morálky?

Na základě uvedeného pak můžeme říct, že adjektiv právní se stává synonymem toho, že normativita, resp. normativity (normy, předpisy, pravidla, principy), které označují

1) vyjadřují povinnost (závažnost, to, co má být), která reguluje vnější jednání člověka, resp. vzájemné mezilidské vztahy; člověk zde vystupuje jako právní subjekt, tzn. jako nositel práv

2) mají univerzální (obecnou) povahu, jsou uplatňovány stejným způsobem na každý podobný případ (např. vražda- je jedno jakým způsobem je oběť násilně usmrcena, vždy to bude vražda); právní jednání vede k utváření spravedlivých vztahů

3) závaznost zde není daná vůli jedince, ale vůli zákonodární autority, (forma zákonodární autority je historicky podmíněná - zákony pocházející od Boha, panovníka, státu)

4) právní povinnost má reciproční povahu, je mocensky vynutitelná sankcí
Sankce je charakteristickým znakem práva!

Řešte příklad č.2

iii) Právní jazyk- tvoří specifické kategorie, které utvářejí specifickou jazykovou hru, vyznačující se argumentací a zdůvodňováním.

a) k základním právním kategoriím patří kategorie: právní závaznost, právní norma, pravidlo, legalita, legitimita (platnost), sankce, právní autorita, práva a pod.; přirozené právo, pozitivní právo, subjektivní práva, občanské práva, soukromé právo, veřejné právo apod.

b) základním způsobem právního myšlení je argumentace a zdůvodňování

Řešte příklad č. 3

B) Charakteristické rysy evropského právního myšlení

Právní myšlení odráží povahu právní kultury a pro evropské právní myšlení je typické

a) důraz na ideje humanismu: spravedlnosti, rovnosti a svobody

b) racionalismus- člověk je vlastníkem jen těch práv, která je možné racionálně zdůvodnit a obhájit;

Pro určité zvýraznění znaků evropského právního myšlení nám může sloužit jako příklad vztah práva a morálky.

Vztah práva a morálky: různé pojetí, vlivem kulturní, filosofické, náboženské atd. tradice
Existuje několik modelů vztahu práva a morálky- řecká tradice vychází z modelu, kdy právo nemůže existovat bez morálky; morálka je podmínkou existence práva- je to vztah závislosti
Příkladem je případ Sokrates

Řešte příklad č.4

